

Biernatowo_1
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	czarnkowsko-trzcianecki	
Gmina	Trzcianka	
Miejscowość	Biernatowo	

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	09.09.2013 r.	Miejsce wykonania	szkoła w Siedlisku
Czas trwania	01:05:58	Forma i wielkość	MP3
Przeprowadzający	Ł. S.	Komentarz	brak

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
004_TRZ_BIE	K	brak informacji	brak informacji	brak informacji

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Tego, to ja nie wiem, tego nie wiem. Kiedyś to się Ascherbude nazywało. <i>Kiedy ludzie zaczęli się sprowadzać do Biernatowa?</i> Jak wchodziłam na internet, to jak pamiętam, to 5 grudnia 1949 rejestrowali to wszystko.
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji.
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	Ja nie znam.
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne	
1	<p>św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)</p> <p>Nic nie było, bo nie mieliśmy sali, sala jest dopiero zrobiona. Teraz dopiero coś się zaczyna dziać.</p> <p><i>A na Katarzynki?</i></p> <p>Nie, nic się nie robi.</p>

2	św. Marcina/11 listopada	W tym roku będzie 10 listopada. No, my obchodzimy, przynajmniej to święto rogalikowe jest. I w domach pieką, i w sklepach jest.
3	Adwent	<i>Czy jest tradycja chodzenia na roraty w adwencie?</i> Nie, tylko jest w Poście droga krzyżowa.
4	św. Mikołaja (Mikołajki)	No to w szkole jest tylko. Prywatnie w domu też, jak ktoś chce. W szkole jest tradycja, że jest turniej mikołajkowy, szkoły się zjeżdżają i grają w tenisa.
5	Wigilia	U mnie w domu to mamy rybę, kapustę, pierogi, śledź, sałatka taka warzywna, barszcz, kompot z suszonych śliwek. Kutia też, rzadko, bo nikt nie chce jeść, ale jest. Potem po kolacji prezenty się rozdaje, idzie się na pasterkę. <i>A choinka jak długo stoi? Kiedy się ją ubiera?</i> Do Trzech Króli stoi. Ubiera się w dzień Wigilii albo dzień przed, bo to roboty dużo jest przed świętami. O, albo czasem dłużej stoi, do 2 lutego [Matki Boskiej Gromnicznej]. <i>A kto prezenty przynosi? Gwiazdor czy Mikołaj?</i> No niby Gwiazdor się mówi, chociaż dzieci już teraz rzadko mówią, częściej, że Mikołaj. Nie chcą już wierzyć w to.
6	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	U nas jest tak, że w pierwszy dzień świąt nigdzie nie wyjeżdżamy, dopiero w drugi. Rodziny się zjeżdżają, odwiedzają, ale to w drugi.
7	Sylwester/Nowy Rok	Były takie zwyczaje, wynosili bramy i tak dalej, teraz już nie. Teraz to już jak chuligani – nie wyniosą, nie postawią, tylko złamią. Później policja, zamieszanie, kłótnia między sąsiadami. Teraz to bardziej po złości jest zrobione, niż normalnie. Też miałam takie zdarzenie, na policję już nie dzwoniłam, że wynieśli mi bramę i jeszcze ją połamali.
8	Trzech Króli	Kiedyś chodzili Trzej Królowie. Teraz już nie.
9	Kolędnicy	Dawniej chodzili kolędnicy, ale teraz już nie, nawet nie ma kto.
10	MB Gromnicznej	Jak przypadnie akurat Matki Boskiej Gromnicznej w niedzielę to jest, a tak to nie ma, ksiądz nie przyjeżdża, bardzo rzadko to jest, co mi się nie podoba. [o burzach] Ja to, powiem panu, nawet wstydę się przyznać, ale jak jest burza, to od mojej mamy tak się nauczyłam, to gromnicę wyciągam i do okna.

11	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	<p>Robi się zabawy, najczęściej to dla dzieci w szkole, a tak dla wszystkich, to u nas na wiosce ciężko z muzykantem, też trzeba upasować, jak on ma wolne, żeby coś zrobić. Orkiestra za dużo chce, a za mało ludzi jest chętnych.</p> <p><i>A Tłusty Czwartek?</i></p> <p>Tak, je się pączki, to tyle. A ostatki to w domach tylko.</p>
12	Topienie Marzanny	<p>To w szkołach tylko nauczyciele organizują dla dzieci.</p> <p><i>A topią czy palą?</i></p> <p>Zawsze topią, ale w tym roku było tak, że śnieg jeszcze był, to spalili.</p>
13	Środa Popielcowa	<p>Do kościoła, a potem w domach, już tam ten post jest ścisły. A w kościele posypanie głów popiołem, a też nie zawsze mamy to.</p>
14	Śródpoście	Brak informacji.
15	Niedziela Palmowa	<p>No to palmy robią, ja sama nawet robię, a najczęściej to dzieci, bo ksiądz wtedy daje prezenty, kto ma największą palmę. Największe to tak ze trzy metry mają.</p> <p><i>Z czego te palmy powstają?</i></p> <p>To różnie – robią kwiatki z bibuły, grysipan (bukszpan), z tego się też robi, ta trawa taka, przy rowach rośnie. Różne takie kwiaty, żywe lub z bibuły. Ta tradycja jeszcze u nas nie ginie. Potem stoją w kościele do maja, do komunii. Te długie tylko, jak ja mam taką krótką, to nie zostawiam.</p>
16	Triduum Paschalne	<p>Wszystko to na parafii się dzieje, w Siedlisku. Na Wielki Piątek zakrywa się krzyże w kościele. Ksiądz zbiera pieniądze na kwiaty do grobu, to się ubiera.</p> <p><i>A jest straż przy grobie?</i></p> <p>Jest. Strażacy stoją lub z gimnazjum młodzież. Ale młodzieży jest mało, to przeważnie straż pożarna z Siedliska. W sobotę jest potem nabożeństwo o 23. Kiedyś była jeszcze procesja o 21., palenie ognia, ale to z 27 lat temu.</p>
17	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>Dzieci, rodzice chodzą ze święconką tam, gdzie nie ma dzieci, to dorośli sami chodzą. Jest rezurekcja, też w Siedlisku, a u nas o 13.30 normalnie msza. A na śniadaniu to co – święconka jest, białą kiełbasę parzę. Jest też trochę jajek nagotowanych, szynka, chrzan, takie podstawowe rzeczy.</p> <p><i>A co jest w takim koszyku ze święconką?</i></p>

		<p>Jajko, kawałek szyneczki, masło, sól, pieprz, chleb, babeczka, kiełbaska, chrzan, no i słodycze.</p> <p><i>A masło to jako baranek czy zwykła kostka?</i></p> <p>Baranek robi się, chyba że się nie ma foremki, to kostkę na talerzu po prostu, zielonym się ładnie przystraja.</p>
18	Poniedziałek Wielkanocny	<p>I potem Lany Poniedziałek jest, ale już zanika, bo jest zimno. Już się tak nie leją.</p>
19	Zielone Świątki	<p>W kościele się przybiera tatarakiem, brzoźkami wokół domu. Też koło krzyża idę tam i ubieram, żeby drzew nie ścinać, no bo ekologia. Ale to jeszcze będzie robione póki ja żyję. Teraz młodzież do niczego się nie garnie.</p>
20	Boże Ciało	<p>Boże Ciało robimy w Siedlisku wioskami. Każda wieś robi swój ołtarz, wieziemy swoje brzożki, swoje kwiaty, stolik, obraz i robimy – tam pod dębem mamy wyznaczone miejsce. Generalnie procesja to od kościoła, wokół Siedliska, daleko się idzie.</p> <p><i>A ile jest ołtarzy? Bo tradycyjnie jest 4, ale w parafii jest 5 wiosek.</i></p> <p>No tak. To tak robimy, że tu właściwie Przyłęki i Górnica, to tak razem niby jest. Jak na przykład myśmy teraz robili, to Górnica będzie robiła na następny rok. Siedlisko robi tam zaraz przy kościele, a Runowo.. hm.. To nie pamiętam już, to chyba wioski robią ołtarze, a kościół Siedlisko ubiera.</p> <p><i>A czy jest zwyczaj zabierania gałązek brzożki z ołtarzy do domu? Co się potem z nimi robi?</i></p> <p>Jest, jest. Jak moja sąsiadka jeszcze żyła, to ona jak zabierała je do domu, to jak miała ogródek, to w ziemię wkopywała, żeby kapusta była twarda.</p>
21	św. Jana	<p>U nas nie ma tego.</p>
22	MB Zielnej	<p>To odpust jest, ale oprócz odpustu też jest jeszcze święto.</p>
23	MB Siewnej	<p>No to jest święcenie zboża. Przynoszą zboże, ale to sporadycznie też, bo bardzo mało rolników.</p>
24	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	<p>A Zaduszki, to jest chyba dzień przed Wszystkimi Świętymi, to to Halloween, to mi się nie podoba. Ale chodzą na Halloween tutaj. Ta dziewczynka do piątej klasy teraz chodzi, to od 4 lat chodzą. Jej ojciec jest Norwegiem. To tutaj mojej koleżanki z pracy córkę też bierze i we dwie tak chodzą.</p> <p><i>A na te nasze Wszystkich Świętych to jest msza, robi się coś?</i></p>

		Cmentarz jest w Siedlisku jeden, to tam msza jest.
25	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1	Narodziny i chrzest	<p>Jest takie coś z czerwoną wstążeczką, ja to sama robiłam i córce też mówiłam. Albo agrafkę. Jak moja mama jeszcze mówiła też, jak z czółka dziecka, jak słone czółko, to znaczy zauroczone.</p> <p><i>Jak z czółka, nie rozumiem...</i></p> <p>Z czółka dziecka tak językiem i splunąć za. Naprawdę, ja się śmiałam z mojej mamy, a sama później to robiłam. Agrafkę gdzieś tam do łóżeczka, żeby to było gdzieś tam niewidoczne. Moja córka jedna w Bełchatowie mieszka. Przyjechała, dziecko było spokojne, raptem dziecko ryczy, dzień i noc, nie wiadomo dlaczego. Mówię do córki: 'jak nie chcesz tam wstążeczki, to weź tam agrafkę wepnij'. Ale poszłam, ucięłam i mówię: 'zobaczysz'. Ona później mówi: 'mama, to chyba jest prawda'. Ja mówię: 'nie chyba, tylko tak'. Moja sąsiadka też przychodziła, wosk przelewała moim dzieciom, bo też tak było.</p>
2	Ślub i wesele	<p>Robi się bramy, robi i to nawet dużo. Teraz jak córka moja za mąż wychodziła, to z kościoła do sali, to jest taki krótki odcinek, to było siedem bram. A znowuż przed kościołem tam mieszkają, to mieli w kwietniu i w czerwcu wesele, to jedna miała 20 bram, a druga 13.</p> <p><i>A starają się ludzie, jak robią te bramy?</i></p> <p>No niektórzy to, aby pół litra dostać. Ja jak robię bramy na przykład, z moją koleżanką nieraz, to my kupujemy tak: kartę, no te życzenia, tam wkładamy grosika, no żeby nie dać pustej, do tego bukiet kwiatów. To jednej żeśmy tak, że nawet słonika jej dałam do tych kwiatków. Z balonami się robi, sznurek, wstążeczka tak. Ale to też wszystkim się nie robi, bo to jedni sobie życzą, a inni sobie nie życzą.</p> <p><i>A czy dzieci robią bramy?</i></p> <p>Robią, tak! No właśnie, bo to pomimo to, że się gdzieś tam wódkę daje, to idzie się też z koszykiem cukierków.</p> <p><i>A kto wódkę na bramie rozdaje?</i></p>

		<p>Świadek.</p> <p><i>A czy jest zwyczaj tłuczenia szkła?</i></p> <p>Jest, jest, o Jezu, i to mocne. Kiedyś to jeszcze okna malowali, jak u mnie to pióra wysypali, jak ja za męża wychodziłam. A teraz to już jest kulturalnie – wyją, strzaskają, a jak mają więcej, to nad beczką. No i też teraz ten polter tydzień przed się robi. I byłam przeciwna temu tydzień przed, ale zrobiłam i mówię do córki: ‘robimy tydzień przed’. Bo to dużo roboty jest przed weselem.</p> <p><i>A pod oknami chodzą?</i></p> <p>Chodzą, ale teraz już prawie nie, bo wesela wyjeżdżają. Kiedyś jak w domu robili, to chodzili pod oknami.</p>
3	Śmierć i pogrzeb	<p>Mamy też jeden w Biernatowie cmentarz. Piękna okolica, bo w Siedlisku to do wody chowają.</p> <p><i>To znaczy?</i></p> <p>Normalnie w grobach jest woda, podmokłe tereny są. Nie wiem, kto to wymyślił takie coś. Mój brat był chowany do wody, mój tata też. Nie dość, że człowiek przeżywał stratę, to jeszcze we wodę. To świerk tam wkładają, żeby trumna nie chlupła.</p> <p>[o pogrzebie]</p> <p>No ze śmiercią to jest różaniec, jak ktoś w kaplicy leży.</p> <p><i>No tak, bo kiedyś to w mieszkaniach było czuwanie.</i></p> <p>Tak, i teraz też tak jest. Jak jest w szpitalu i ktoś umrze, to przenoszą go do kaplicy. Są tacy na przykład, że zabierają do domu. Tak jak myśmy robili, to myśmy zabierali z kaplicy do domu.</p> <p><i>I jest czuwanie?</i></p> <p>No jest tam, 45 minut czy godzinę taki różaniec i śpiewają tam. Robi się tam poczęstunek, czy coś. I później jest pogrzeb i stypa.</p> <p><i>A jest ktoś taki, kto prowadzi różaniec i te czuwanie?</i></p> <p>Jest, tak, jest pani, ona zawsze prowadzi. Pani J. Cz.. Mówię panu, jak tej kobiety braknie, to w kościele będzie ponuro.</p> <p><i>A robi się coś jeszcze przed pogrzebem?</i></p> <p>Tak, albo idą do kościoła z trumną, a jak w kaplicy jest, to już tam msza się odbywa i jadą na cmentarz. I jeszcze jedna sprawa</p>

		jest taka: jak jest mróz, albo jak daleko niektórzy mają, to w domu wystawiają zdjęcie i krzyżyk, i ten różaniec śpiewany jest w domu bez nieboszczyka. Pierwszy raz takie coś zauważyłam jedenaście albo dwanaście lat temu jak mój wujek zmarł. I mój sąsiad, też tak było. I potem na cmentarzu jest msza, też ta pani prowadzi, też śpiewa. I rocznica jak jest, i trzydzieści dni po śmierci, to msza jest.
4	Inne zjawiska	Brak informacji.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Brak informacji.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		No na przykład kiedyś sadyło się brukiew. Mój tata (<i>pochodził z poznańskiego</i>) robił to: jak było jakieś mięso, tam żeberka czy jakaś szynka, to tę brukiew czyścił, wykładał garnek tą brukwią i potem żeberka, i tak na przemian. I te piece jeszcze były kafłowe takie, te duchówki na to mówili, czy dachówki i jak w piecu było napalone, to on ten garnek wstawiał i to się samo tak dusiło. To było tak pyszne, że nawet niektórzy sąsiedzi przychodzili do ojca, żeby częstował tym. Z dyni też mama coś gotowała (<i>matka z Baranowicz, obecnie Białoruś</i>), ale nie lubiałam tego i nie jadłam. Tak, że było dużo takich rzeczy, których ja teraz nie robię. Mało teraz ludzi wekuje, ja od dziecka jestem nauczona, to robię.
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		Nie, nie ma.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	Jest ten jeden krzyż, to właśnie ja się nim opiekuję. No i więcej nie ma, tam przy kościele jest jeszcze, ale to misyjny.
2	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.

3	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4	Miejsca kultu religijnego	Przy kościele był niemiecki grób, tam jest taki klin i tam stoi taki murek. Tam podobno, nie wiem czy tam, jest niemiecka rodzina, bo na kościele, po prawej stronie jak się wchodzi do kościoła, to po prawej była rosyjska rodzina pochowana. Ja pamiętam jak byłam dzieckiem, to te szczątki zabierali. Tam stał krzyż i było zabrane, a tu był piękny, z granitu czerwonego pomnik. I na początku lat 70. w nocy zniknął ten grobowiec. Przepiękny, to był taki okaz, też nikt tego nie szukał, bo to jeszcze była komuna.
5	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Na 15. sierpnia to ksiądz organizuje, to idą ludzie do Częstochowy.
6	Lokalne odpusty	Na 15. sierpnia mamy odpust, to jest bardzo, bardzo dużo ludzi, wieńce robimy. Przyjeżdżają z różnych wiosek ludzie, to jest bardzo duży odpust. Też jest taki zespół „Malwy”, oni tam przy księdzu śpiewają takie staropolskie piosenki i pieśni. Na tym odpuscie już drugi raz u nas byli, bo oni są chyba od trzech lat. Tam kobiety są po 50-70 lat. <i>A jakie pieśni śpiewają? Świeckie czy religijne?</i> A i świeckie, i religijne, kabarety i różne, no wszystko.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1	Dożynki	Wieńce też robimy na dożynki parafialne, no a wczoraj (13.09) były dożynki gminne w Nowej Wsi, to byliśmy. Wiejskie to są tak jak parafialne. Pięć wiosek zbiera się w jednym kościele, ja będę mieć u siebie w następnym roku. W tym roku były w Runowie.
2	Dni gminy/wsi	Na razie nie, za mało nam pieniędzy dają.
3	Lokalne festyny	Brak informacji.
4	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji.